

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง” มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียน ที่มีต่อความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลจากประชากร ๒ กลุ่ม คือครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ จำนวน ๔๒ คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ จำนวน ๕๐๓ คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มี ๒ ประเภท คือ แบบสอบถามสำหรับครู และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน ลักษณะของแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (f-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) มีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของครูและนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๑) สภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศของครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คือ เพศชาย จำนวน ๑๓ คน ร้อยละ ๓๑ ส่วนเพศหญิง จำนวน ๒๙ คน ร้อยละ ๖๙ ฉะนั้นเพศหญิงจึงมากกว่าเพศชาย มีความแตกต่างกัน

๒) สภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามอายุของครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คือ อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๔๗.๖๒ ส่วนอายุ ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๒๒ คน ร้อยละ ๕๓.๓๘ มีความแตกต่างกัน

๓) สภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยฐานะของครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คือ มีวุฒิปริญญาตรีเท่ากัน

๔) สภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามตำแหน่งของครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คือ ครู คศ.๒ จำนวน ๒๒ คน ร้อยละ ๕๓.๓๘ ครู คศ.๓ จำนวน ๒๐ คน ร้อยละ ๔๗.๖๒

๕) สภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คือ เพศชาย จำนวน ๑๑๓ คน ร้อยละ ๕๐.๗ ส่วนเพศหญิง จำนวน ๑๑๐ คน ร้อยละ ๔๙.๓ ฉะนั้นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีความแตกต่างกัน

๖) สภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามอายุของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง คือ อายุ ๑๐ ปี จำนวน ๑๑๐ คน ร้อยละ ๔๙.๓ อายุ ๑๑ ปี จำนวน ๗๖ คน ร้อยละ ๓๔.๑ อายุ ๑๒ ปี จำนวน ๓๗ คน ร้อยละ ๑๖.๖ มีความแตกต่างกัน

๗) เกี่ยวกับบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง พระสอนศีลธรรมผู้สอนที่เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับมากเรียงลำดับมากไปหาน้อย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครูและนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมใน กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง” ในภาพรวมทั้ง ๓ ด้าน สำหรับครูอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านพฤติกรรมของพระสอนศีลธรรม จากการศึกษาพบว่า ครูและนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมสำหรับครูและนักเรียนอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมรู้จักแบ่งเวลา และจังหวะในการสอน ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนหนังสือ จึงทำให้นักเรียนมีความคิดในเรื่องการดำเนินการสอนของพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)** ที่กล่าวว่า^๑

๑) ในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดที่สำคัญมาก การเริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลเป็นตียอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงดูดความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหาได้ พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการที่เริ่มต้นที่น่าสนใจมาก โดยปกติพระองค์จะไม่ทรงเริ่มสอนด้วยการเข้าสู่เนื้อหาทีเดียว แต่ทรงเริ่มสนทนากับผู้ที่ทรงพบเห็นหรือเข้าเฝ้าด้วยเรื่องที่เขาเข้าใจอยู่แล้วหรือเรื่องที่เขาสงสัย

๒) สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่งพลัดเพลินไม่ให้ตึงเครียดไม่ให้เกิดความอึดอัดและให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภูมิใจในตนเอง

๓) สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่มุ่งเสียดสีใคร

๔) สอนโดยเคารพ คือตั้งใจสอน ทำจริงด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามองเห็นความสำคัญของผู้เรียนและงานที่สั่งสอนนั้น ไม่ใช่สักว่าทำหรือเห็นผู้เรียนโง่เขลาหรือเป็นชั้นต่ำ

๕) ใช้ภาษาสุภาพนุ่มนวล ไม่หยาบคายชวนให้สบายใจ สละสลวยเข้าใจง่าย ด้วยคำยกย่องที่ว่า “พระสมณโคดม มีพระดำรัสไพเราะ รู้จักตรัสถ้อยคำได้งดงาม มีพระวาจาสุภาพสละสลวย ไม่มีโทษ ยังผู้ฟังให้เข้าใจเนื้อความได้ชัดเจน”

๕.๒.๒ ด้านเนื้อหาสาระในการถ่ายทอด จากการศึกษาพบว่า ครูและนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมสำหรับครูและนักเรียนอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าครูพระเน้นการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาสอนกับศาสตร์ในปัจจุบัน ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น จึงมีความคิดเห็นในด้านเนื้อหาสาระและหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)**^๒ กล่าวว่าหลักการทั่วไปของการสอน คือ พระสอนศีลธรรมควรคำนึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่าง

^๑พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๗), หน้า ๔๓.

^๒อ้างแล้ว, หน้า ๔๓.

ระหว่างบุคคล เช่น คำนี้ถึงจิริต ๖ และรู้ระดับความสามารถของบุคคล ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพิจารณาเมื่อก่อนเสด็จออกประกาศพระศาสนาว่า “เหล่าชนที่มีธุลีในดวงตาน้อยก็มี ที่มีกิเลสในดวงตาก็มี ที่มีอาการหมกมุ่นก็มี ที่จะสอนให้รู้ง่ายก็มี ที่จะสอนให้รู้ได้ยากก็มี บางพวกตระหนักรถึงโทษร้ายในปรโลกอยู่ก็มี ทั้งนี้มีอุปมาเหมือนดังกอบูลหรือกอบุณทริก” ต่อจากนั้นได้ทรงยก แต่ในที่นี้ไปเทียบกับบุคคล ๔ ประการ ที่พระองค์ตรัสไว้ในที่อื่นดังนี้

๑. ดอกบัว ๔ เหล่า ดังนี้

๑) บุคคลผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลัน พอยกหัวข้อขึ้นแสดงเท่านั้น เรียกว่า อุคฆฏิคฺคณฺญู เทียบกับบัวพ้นน้ำ พอรับสัมผัสสัณฐานวันก็จะบาน ณ วันนั้น

๒) บุคคลผู้สามารถจะรู้เข้าใจ ได้ต่อเมื่อได้อธิบายความพิสดารออกไป เรียกว่า วิปจิตฺตณฺญู เทียบกับบัวปริมน้ำ จักบานต่อไปในวันรุ่ง

๓) บุคคลผู้พอจะหาทาง ค่อยชี้แจงแนะนำใช้วิธีการให้เข้าใจได้ต่อ ๆ ไป เรียกว่า เนยยะ เทียบกับงาไม้พ้นน้ำ จักบานในวันต่อ ๆ ไป

๔) บุคคลผู้อับปัญญา มีดวงตามืดสนิท ยังไม่อาจให้บรรลุคุณธรรมได้ในชาตินี้ เรียกว่า ปทปฺปมมะ เทียบกับบัวจมอยู่ใต้พื้นน้ำ จักเป็นภักษาแห่งปลาและเต่า

๒. ปรับวิธีสอนให้เหมาะสมกับบุคคลแม้สอนเรื่องเดียวกันแต่อาจใช้วิธีที่แตกต่างกัน

๓. ผู้สอนต้องคำนึงถึงความพร้อม ความสุกงอม ความแก่รอบแห่งอินทรีย์ หรือญาณ (ปริ پاکะ) ของผู้เรียนแต่ละบุคคลเป็นราย ๆ ไปด้วย ว่าเขาควรจะได้เรียนอะไรแค่ไหน เพียงไร หรือว่าสิ่งที่ต้องการให้เขารู้นั้นควรให้เขารู้ได้หรือยัง

๔. สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ชัดเจน แม่นยำ และได้ผลจริง

๕. สอนโดยให้ผู้เรียนรู้สึก ว่า ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความรู้ ความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบโดยเสรี ซึ่งจำเป็นมากในวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งต้องการอิสรภาพในทางความคิด เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีเป็นประจำ เป็นรูปแบบของการถาม – ตอบ อาจแยกได้ดังนี้ ๑) กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนออกมา ชี้ข้อคิดให้แก่เขาส่งเสริมให้เขาคิด และให้ผู้เรียนเป็นผู้วินิจฉัยความรู้ที่ตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะเข้าสู่ความรู้ ในการนี้ ผู้สอนมักกลายเป็นผู้ถามปัญหาแทนที่จะเป็นผู้ตอบ ๒) มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบอย่างเสรี แต่มุ่งเนื้อหาเพื่อหาความรู้ไม่ใช่มุ่งแสดงภูมิหรือช่มก้น

๖. เอาใจใส่บุคคลที่ควรให้ความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไปตามกาลเทศะและเหตุการณ์

๗. ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อยกว่าที่มีปัญหา

๕.๒.๓ ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน จากการศึกษาพบว่า ครูและนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมสำหรับครูและนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมในปัจจุบันมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ประกอบกับนำสื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการสอน ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนการสอน ทำให้มีความคิดเห็นในเรื่องนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ **สนิท ศรีสำแดง**^๓ กล่าวถึงเทคนิคการใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน คือ

๑. ให้ผู้เรียนได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติจริง
๒. พาผู้เรียนไปหยังแหล่งของความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น
๓. ให้ปฏิบัติก่อนแล้วเรียนทฤษฎี
๔. จัดให้มีการทดลองในห้องทดลอง
๕. มีอุปกรณ์ เช่น เทป แผ่นเสียง วีดีโอ โทรศัพท์

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมเป็นจำนวนมากที่ศึกษา เฉพาะทฤษฎีไม่เกิดผล เช่น สติ สมาธิ ปัญญา ต้องลงมือปฏิบัติ ผู้สอนจะต้องมีประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ์ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง” มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

๑) ควรมีการกำหนดหลักสูตรหรือเนื้อหาในการเรียนการสอนให้ชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น มีการเตรียมตัวในการสอนให้มากขึ้น เพื่อสร้างรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นแบบแผนเดียวกัน

๒) ควรมีการประยุกต์หรือบูรณาการเรียนการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนและการมีส่วนร่วมของนักเรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ความรู้ใหม่ และพระสอนศีลธรรมเองก็จะมีคามตื่นตัว

^๓สนิท ศรีสำแดง , พระพุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒๕.

๓) ควรมีการวางแผนระหว่างบ้าน โรงเรียน วัด (บวร) และพระสอนศีลธรรมในการที่จะกำหนดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างความรู้และสร้างจิตสำนึกทางด้านศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

๔) ควรที่จะปรับปรุงแบบการสอนบรรยาย เป็นกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้เรียนรู้จริง ปฏิบัติจริง เช่น พาดูคนที่มียี่มือทำสมบุรณ์ดีเก็บของเก่าขายได้เงินมาด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่เดือดร้อน แต่มีบางคนมียี่มือทำสมบุรณ์ดีแต่ลักขโมยปล้นจี้ เสพติดยาบ้า ไม่หากินอย่างซื่อสัตย์สุจริต เปรียบเทียบดีกว่าบรรยายสอน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) พระสอนศีลธรรมควรพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียน และสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้มากขึ้น

๒) พระสอนศีลธรรมควรมีการวางแผนการเรียนการสอน และเตรียมเนื้อหาในการสอนก่อนเข้าสอนจริง

๓) พระสอนศีลธรรมควรสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน โดยเน้นภาคปฏิบัติ ควบคู่กับภาคทฤษฎีอย่างเหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

๔) พระสอนศีลธรรมควรนำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีความหลากหลาย เพื่อสร้างจุดสนใจให้กับนักเรียน และเป็นการเพิ่มความเข้าใจในบทเรียนได้ง่ายขึ้น

๕) พระสอนศีลธรรมควรมีการประเมินผลการเรียนการสอน ก่อนและหลังการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัย เรื่อง “ความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการและรักษาแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนสืบไป

๒) ควรมีการศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในโอกาสต่อไป

๓) ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และคณะครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ต่อการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง